

Galambos Csaba

Nyelvoktatás és technika

Aligha szorul bizonyításra az a megállapítás, hogy technikai civilizációban, mégpedig a digitális technika civilizációjában élünk. A mobiltelefon, a számítógép vagy az Internet ha nem is változtatta meg gyökeresen az életünket, de sok szempontból könnyebbé, vagy éppen nehezebbé tette: gondoljunk csak például arra az indulatra, amely sokunkat elfog olyankor, ha valamilyen technikai hiba miatt épp nem tudjuk e-mailjeinket elolvasni, vagy a mindig és mindenütt, így a nyelvórákon is megcsördülő mobiltelefonokra.

Ennek az információs technológiának a megjelenését sokan az írás vagy a könyvnyomtatás művelődéstörténeti jelentőségéhez hasonlítják, valószínűleg nem is alaptalanul. Mivel ezekhez a technológiákhoz műveltségi kompetenciák köthetők, a technológiai változás egyúttal azt is jelenti, hogy ez utóbbiak úgyszintén megváltoznak. (Ez természetesen korábban is így volt, csak nem ennyire feltűnően: a vasút hőskorában a masinista nyilvánvalóan nagyobb technológiai, azaz műveltségi kompetenciával rendelkezett, mint egy kocsis, ennek megfelelően társadalmi státusza is magasabb volt.) Azt senki nem vonná kétségbe, hogy az írás kompetenciája nélkülözhetetlen: ugyanilyen lett napjainkra a digitális kompetencia is. Tekintettel arra, hogy az új technológiák döntő többségükben a kommunikációhoz kötődnek, a kommunikáció eszköze pedig elsőrendűen ma is a nyelv, a kettő, vagyis a digitális és a nyelvi kompetencia között megállapítható egy meglehetősen egyirányú viszony. A digitális kompetencia ugyanis egyre inkább szükséges a nyelvi kompetencia, azaz a közlekedés *realizálásához*, fordítva azonban nem egészen így van (ha figyelmen kívül hagyjuk most természetesen a például programozáshoz

szükséges mesterséges nyelveket, mint amilyen a C++). A digitális kompetencia ugyanakkor nem a *nyelvtanulás* vagy *nyelvtudás* szempontjából döntő jelentőségű, hiszen a globális kapitalizmus network-, azaz hálózat-jellegű világa kezdetétől fogva kialakította a maga lingua francáját, amely önmagában is globális és ellentmondásos jelenség: a többek között informatikai szakemberek által használt angolságnak nincs sok köze a világ tetszőleges pontján használt angol nyelvhez, ugyanakkor a világ tetszőleges pontján mégis használják. (Történnék persze kísérletek a teljes számítástechnikai nyelvezet „megmagyarítására” is, ez azonban a legjobb esetben is csak afféle kétnyelvűséghez vezethet: *csak* a magyar terminusokkal egészen biztosan egyetlen számítógépes szakember, rendszergazda, fejlesztő, de még „haladó” felhasználó sem fog boldogulni.) Annak a ténynek azonban, hogy ebben a világban a hagyományos hely- és időviszonyok is megváltoztak, vagyis a rendszer *valós* időben képes a *globális* térben működni, hatása van a nyelvvel-sajátításra is: egyáltalán nincs szükség például arra, hogy nyelvtanuló és nyelvoktató akár csak egy kontinensen tartózkodjék. De a technológia lehetőséget nyújtana arra is, hogy aki a dél-amerikai diaszpórában harmadik generációs magyarokat próbál nagyszülei anyanyelvére oktatni, és aki az anyaországban tanít külföldi orvostanhallgatókat magyar nyelvre, elektronikus levelek, úgynevezett *fórumok* vagy *chat*-csatornák segítségével pillanatok alatt kicserélhesse tapasztalatait. Ez mindkét (vagy optimális esetben nagyon sok) fél számára hallatlan, előre meg nem jósolható haszonnal járna.

Megpróbálom tehát a mondottakat a magyar nyelv oktatása szempontjából értelmezni. A technikai kompetencia ugyanis első közelítésben azt jelenti, hogy képesek vagyunk olyan eszközöket és rendszereket jó hatásfokkal használni,

amelyek lehetővé teszik vagy megkönnyítik a kommunikációt; képesek vagyunk olyan információkhoz jutni, amelyek korábban nem, vagy csak komoly energia-befektetés árán voltak elérhetők. (Itt elsősorban az Internetre és a mobiltelefonra gondolok: e sorok írójának volt szerencséje magyarul igen kevéssé tudó oroszokkal, ukránokkal, törökökkel – a nyelvoktatásukra vonatkozó kérdésekről – beszélnie és sms-t váltania telefonon, ami arra utal, hogy a nyelvtanulók részéről kifejezett igény mutatkozik az életüket és ezen belül nyelvelsajátításuk folyamatát megkönnyítő technikai eszközök használatára.) Másrészt maga ez a technika vagy kompetencia is tárgya a kommunikációnak, akárcsak a bevásárlás vagy az öltözködés. Ennek megfelelően a digitális technika és a nyelvoktatás viszonya nézetem szerint két aspektusból vizsgálható. Az egyik ezek közül értelemszerűen az, hogy ez a technológia milyen lehetőségeket teremt a nyelvoktatás számára, mármint abban az esetben, ha mind a nyelvoktató, mind pedig a nyelvtanuló birtokában van ennek a kompetenciának. A másik nézőpont pedig az, hogy az informatikai társadalom milyen formában és milyen mértékben tükröződik a jelenleg használt nyelvoktató eszközökben.

Az első szempontot tekintve a helyzet véleményem szerint az, hogy a rendelkezésre álló lehetőségek töredékét sem sikerült kihasználnunk. A technika lehetőséget adna egy olyan virtuális valóság létrehozására, amely materiális eszközök nélkül valóságos élethelyzeteket lenne képes minden eddiginél meggyőzőbb módon szimulálni. Egy ilyesféle nyelvoktató eszköz elkészíthető lenne CD, DVD vagy bármilyen más adathordozó formájában is, azaz webes változatban is. Ilyen eszköz tudomásom szerint nincs forgalomban. A Balassi Bálint Intézetben tervezzük egy olyan, szövegeket, álló- és mozgóképeket, feladatokat, hangokat,

filmeket, interaktív gyakorlatokat, nyelvi összefoglalókat tartalmazó és számítógépen tárolt bázis kiépítését, amely azután alapját képezhetné egy erre épülő komplex, de immár nem elsősorban könyv formájában létező oktatási anyagnak. A korábban említett, de egyelőre nem létező tapasztalatcserére visszautalva: ez az oktatási adatbázis – természetesen különféle hozzáférési jogokkal – a világ minden (Internet-hozzáféréssel rendelkező) pontjáról elérhető lenne; ha valaki holnap a melléknév fokozását tanítja egy vasárnapi iskolában, innen meríthetne szövegeket, ötleteket, feladatokat; természetesen azonban saját maga is közkinccsé tehetné az általa kitalált gyakorlatokat. Ehhez persze ma, amikor a szerzői jogok kérdése (és az azokat övező gyanakvás) annyira központi jelentőségű, hogy A4-es papírt sem lehet szerzői jogdíj fizetése nélkül vásárolni, meglehetősen nagyvonalúságot tételezne föl mind az adatbázis létrehozói, mind pedig felhasználói részéről.

Mondhatja természetesen erre azt valaki, hogy ezek az eszközök személytelenek, és ez komoly akadálya lehet a hatékony nyelvtanulásnak. Ez igaz, de a személyesség hiányáért kárpótolhat valamennyire például a játék izgalma. Képzeljünk el, mondjuk, egy számítógépes detektívjátékokhoz hasonlóan háromdimenziós térben játszódó történetet, amelyben a nyelvtanuló alakítja – természetesen véges számú variációk szerint – a történet menetét; feladatokat old meg, és a megoldások révén kerül egyre magasabb szintekre, mind a játék, mind pedig a nyelvelsajátítás folyamatában. Nem képelem természetesen azt, hogy egy ilyen program megszerkesztése egyszerű vagy olcsó lenne: az angol nyelvre vonatkozólag nyilván sokkal nagyobb realitása lenne egyrészt az angol izoláló jellege, másrészt a lehetséges óriási piac, azaz a befektetés megtérülése szempontjából. (Vagyis, ha messzire akarunk menni, azt láthat-

juk, hogy egy nyelv eredetének, szerkezetének, elterjedtségének egyszerűen pénzügyi vonzatai is vannak.) Mindenképpen érdekes lenne azonban egy ilyesféle programnak legalább egy kísérleti és kezdetben esetleg keveset tudó *láma*-változatát (e szó jelentésére még visszatérek) elkészíteni. S ha különböző nemzetiségű, nemű, képzettségű, vállalkozó kedvű külföldi hallgatók megfelelő számban vállalkoznának a szoftver tesztelésére, az készítői számára nemcsak hasznos tapasztalatokat jelenthetne, hanem – jó esetben – megfelelő inspirációt is a program további fejlesztéséhez.

Amíg azonban egy ilyesféle szoftver elkészítése várat magára, addig is nagy lehetőségeket rejt magában az Internet. Gondoljunk arra, hogy nyári egyetemek és nyelviskolák – a Balassi Bálint Intézetben mi magunk is – kirándulásokat és országismereti programokat szerveznek külföldi hallgatóiknak, amelyeknek elsődleges céljuk a nyelv valószínű környezetben történő használata. Az ilyen kirándulások szocializációs hozadékát (nevezetesen azt, hogy a hallgatók összebarátkoznak, és optimális esetben egymással is, meg például a vendéglőssel is magyarul diskurálnak) az Internet segítségével tett „túra” természetesen nem képes pótolni. De valós információk szerezhetők Tokajról vagy Tihanyról, Budapest városépítészetéről, múzeumokról és néptáncról, vagy akár a televízióban egész nap vigyorgó állítólagos „sztárokról”, és ezek megértése már nyelvelsajátítási célokat szolgál. A nyelvtanulás kezdeti időszakában még az is elképzelhető, hogy az anyanyelvükön, esetleg angolul próbálnak egy adott témakörben tájékozódni, s ennek eredményét próbálják a nyelvórán magyarul közzétenni. A tanár ebben az esetben nem marad ki a folyamatból, hanem előbb mintegy katalizátor-szerepet játszik: ötleteket ad az információk keresésére vagy hollétére vonatkozólag,

majd a nyelvórán kérdéseivel, megjegyzéseivel a moderátor szerepét tölti be. A módszer – nézetem szerint – a nyelvtanulás szinte bármelyik fázisában használható lenne. (Közbetűleg jegyezném meg: tekintettel arra, hogy az Interneten nemcsak képek és szöveg formájában tárolt információk lelhetők fel, hanem filmek, animációk és hangfájlok is, e technológia használata fonetikai segítséget is nyújthatna a nyelvtanulóknak. Ez különösen azok számára jelentene nagy segítséget, akiknek az anyanyelve fonémakészlet tekintetében jelentősen eltér a magyartól: például a távolkeleti hallgatóknak. De természetesen azoknak is, akik személyes attitűdjük folytán kevésbé szívesen nyilatkoznak meg akár egy logopédiai foglalkozáson, akár egy hagyományos nyelvórán, félve a fonetikai-fonológiai akadályokon könnyebben átvergődő társaik iróniájától. Mivel a filmek és hangfájlok igen jelentős része letölthető formában van jelen az Interneten, ezek visszapörgethetők, visszanezézhetők, és visszahallgathatók, technikailag sokkal egyszerűbben, mint ha a rádióból vagy a televízióból venne föl valaki részleteket.) Az igazi természetesen az (lenne), ha a keresés, a tájékozódás megbeszélése is magyar nyelven folynék, s – ha a nyelvoktató intézmény felszereltsége megengedi – még akár az is megtörténhetnék, hogy mindehhez a technikai hátteret is ez az intézmény biztosítja.

Ezen a ponton lépünk át a nyelvoktatás és a technika egy más jellegű kapcsolatához. Amint említettem, nyelvoktatás és technika viszonyának másik aspektusa az, hogy a digitális társadalom, ha szabad ilyen nagy szavakat használni, hogyan van jelen az oktatás lehetséges (és természetesen időben és térben erősen változó) témakörei között. A nyelvoktatás során megjelenő tematikát alighanem számos megfontolás szerint lehetne osztályozni: az egyik ilyen szempont lehet az, hogy mi állandó, és mi változó. Aligha

változnak meg egy nyelvben a színek, a testrészek vagy a betegségek, az elemi szükségletek és az ezekhez kapcsolódó cselekvések („Ehess, ihass, ölelhess, alhass” – mondja a költő, bár mi a harmadikat nyelvoktatás keretében kevésbé részletesen szoktuk tárgyalni); kevésbé változnak a bútorok, az ételek és az italok; relatíve gyorsan változik viszont a vásárlás vagy a közlekedés mikéntje. Vannak másfelől nemzetspecifikus és globális jelenségek: mindkét csoportba tartozó témák lehetnek maradandóbbak vagy illékonyabbak. Mátyás király vagy a magyar népdalok például a magyarnyelv-oktatás sarkkövei voltak és maradnak, az 56-os forradalomról viszont egészen 12 évvel ezelőttig nyelvoktatás keretében sem volt tanácsos értekezni. A maradandóbb globális jelenségek közé helyezném például a már említett testrészeket, a változandóbbak közé a vásárlás technikájára vonatkozó tudnivalókat. Vannak teljesen eltűnő témakörök, például a szabónál vagy a favásárlás során használt szókinccs, amelyet századeleji társalgási zsebkönyvek is előszeretettel tárgyaltak („Ránczot vet a vállamon, de derékban nagyon jól talál.”; „Mit fizetek a hasogatásért, fölívágásért, behordásért és elrakásért?”). De van olyan tipikus nyelvkönyvi téma is, amely a szemünk láttára kopik ki a használatból: a távirat például, amely annyi örömet szerzett Leninnek és Szamuely Tibornak, Európa egyes országaiban egyszerűen megszűnt, és ugyanez a helyzet, mondjuk, a szemfelszedő intézményével is.

Ebben a – meglehet, esetleges – osztályozásban most egy új, globális és feltehetőleg változandó (amennyiben maga a technológia is a szemünk előtt változik: gondoljunk a fax, e-mail, ISDN, kábel, ADSL információs csatornák egymást követő sorára, amelyek közül az első ma már igazán idejétmúlt és nehézkesen használható eszköznek tűnik föl) kategória bukkan föl: a technicizált társadalom jelensé-

geié. Ide tartozik a számítógéppel, az Internettel, a mobiltelefonnal, valamint ezek technológiai és infrastrukturális hátterével, vagyis összefoglalóan a kommunikációval kapcsolatos jelenségek, fogalmak, cselekvések összessége, de tágabb értelemben ide sorolnám a modern felszereltséggel rendelkező háztartással vagy a közlekedéssel, különösen az autós közlekedéssel kapcsolatos fogalmak körét is. Haladó szinten nyilván további témakörökkel egészülhet ki ez a fogalomkör: például egyes jogra vonatkozó kifejezésekkel, és most, az uniós csatlakozás küszöbén elgondolkodtató, hogy van-e ezzel kapcsolatban valami közlendőnk a magyarul tanulókkal, hiszen a magyar nyelv helyzete egyszerre átértékelődik (vagy legalábbis át kellene, hogy értékelődjék Európában). Ha mást nem, annyit biztosan célszerű lehet megemlítenünk, hogy a mai számítógép őseit egy magyar származású tudós, Neumann János találta föl (ha nem is éppen Európában).

A meglehetősen tág téma feldolgozását és nyelvtanításba történő beemelését nehezíti számos mozzanat, például az, hogy sok esetben ingadozik a szóhasználat: gondoljunk például arra, hogy a *home page* sokáig számos fórumon *ottlapként* szerepelt. Sok esetben nincs magyar kifejezés az adott jelenségre: ilyen például az angolul *drivernek* nevezett segédprogram, amelynek nincs magyar neve. Azt gondolhatnók, hogy – még mindig a számítógépnél maradván – a programok magyar nyelvű súgói segíthetnek, de ebben alighanem tévedni fogunk, hiszen ezek (túl azon, hogy tele vannak nyelvhelyességi hibákkal: „ha hibát vétett”) olyan kifejezéseket használnak, amelyek a felhasználók körében egyáltalán nem honosodtak meg. Vonatkozik ez más technológiai ágakra is: a *bebillentyűz* ígét épeszű ember nyilvánvalóan semmilyen regiszterben sem használná, kizárólag vállalati üzenetrögzítőkön hallható. Vannak azután

olyan terminusok, amelyek az angol szó szerinti fordításai, de vannak olyanok is, amelyek egészen másképpen hangzanak magyarul: míg az angol CD-t éget, addig a magyar CD-t ír. Ismét más esetekben igen figyelemreméltó a magyar kifejezés képi jellege: míg angolul azt mondanánk: *rajta van az Interneten, az Internethez kapcsolódom*, addig magyarul inkább azt mondjuk: *főnt van az Interneten, fölmegek az Internetre*, ami nyilván az Internet nemzetek feletti, globális és hálóként fölének feszülő képét indukálja. Általában is kijelenthető, hogy a magyar nyelvhasználat – minden aggodalom ellenére is – igyekszik a hétköznapi nyelvben is használt technológiai kifejezéseket vagy magyarra fordítani, vagy legalábbis „megmagyarítani”, azaz magyarul írni és magyar toldalékokkal ellátni (vagyis a nyelvi amerikanizálódás tendenciája nálunk sokkal kevésbé fenyegető, mint például Olaszországban, ahol ráadásul a nyelv bizonyos jellegzetességei is erősítik ezt a folyamatot: például a *fare* vagy a *prendere* ige univerzális használata, ami az angol *take* vagy *get* igéjére emlékeztet). Gondoljunk például a *szoftver* vagy a *komputer* szó (hivatalos) helyesírására. Ráadásul a magyar szóképzések között van néhány nagyon szellemes is: a – meglehet, nem túlságosan széles körben elterjedt – *szőrcsögtet* neologizmus az angol *search* igéből, a mobiltelefon erősen kritikus *tahofon* vagy *bunkofon* elnevezése (amely persze az eszköz terjedésével párhuzamosan megy ki a divatból, mert annyira önkritikusak azért nem vagyunk), illetve az angol *lame* (= sánta, béna; a számítógép-használók körében ugyanazokat jelöli, akiket a *mazsola* az autós közlekedésben) szó *lámára* történő magyarítása, ami igazi telitalálat.

Tegyük hozzá: a mondottak nemcsak a technológiai kifejezésekre, hanem egyéb tudományágakra is vonatkoznak. Török nemzetiségű és Törökországban végzett, de egyéb-

íránt magyarul igen jól beszélő és Magyarországon praktizáló orvos panaszkodott arra, hogy még most is nehézségeket okoz neki az a tény, hogy a hazai orvostársadalom a betegségeket jobbra magyar nevükön nevezi meg, szemben a nemzetközileg használatos latin (vagy latinos) kifejezésekkel. A mi szempontunkból persze ezt nagyon szerencsésnek gondolom, még ha a nyelvtanítás során ez nehézséget okoz, akárcsak azon gazdag jelentésholdudvarral rendelkező szavaké, mint például a *csónakázik*: tetszőleges más nyelvben csak bonyodalmas körülírással lehet megközelíteni e szó valódi jelentését.

Óvakodni kell természetesen a maximalizmustól: ahogyan nem tanítjuk meg a májfunkció-zavarok különböző típusait (sőt, még a *csónakázik* igét sem feltétlenül), ugyanúgy nagyon erős önkontrollt kell gyakorolnunk a technológiai kifejezések tanítása során is. Nézetem szerint ez az az eset, amikor szerencsésebb keveset tanítani, hiszen a téma iránt érdeklődők úgyis felteszik majd idevágó kérdéseiket.

További kockázata egy ilyen vállalkozásnak, hogy – amint utaltam rá – a technológiával együtt az idevágó szókinccs is igen gyorsan változik; nem is beszélve arról, hogy a technológia kitermelte a maga tolvajnyelvét is, amelynek tanítása módszertani kérdéseket vet föl, hiszen a hétköznapi helyzetekben igen sűrűn hallható trágárságokat sem szoktuk fölvenni a tanítandó kifejezések listájára (hozzátéve zárójelben, hogy ezek passzív ismerete pragmatikai szempontból valószínűleg egyáltalán nem lenne hasznosak idegen ajkú barátaink számára).

Sokat segíthet azonban épp a szóban forgó technika használata. Az Internet szép számmal tartalmaz olyan szótárakat, amelyek az egyes nyelvek informatikai szókinccsét helyezik egymás mellé. Részletes – néha túl részletes – magyarázatokat találni rajta az informatika köréhez tartozó

fogalmakról. Ezekből ugyanakkor a gyakran, és nemcsak számítógép-guruk, hanem hétköznapi felhasználók által is előszeretettel használt kifejezések viszonylag könnyen kiszűrhetők. Vannak azután (az imént tárgyalt kifejezésre utalva) kifejezetten láma-oldalak: ezek a kezdő felhasználót vezetik be a számítógép-használat rejtelmeibe, már amennyiben egyáltalán megtalálják ezeket a lapokat a világhálón. Ezek azonban tetszőleges kereső használatával aránylag könnyen fellelhetők. És természetesen ilyen jellegű aktivitást kívánó gyakorlatok is lendíthetnek a fogalomkör magyar kifejezéseinek elsajátításában: érdemes lenne, akár csak kísérletképpen is, olyasféle feladatokat róni a nyelvtanulókra, hogy – például – mit tennének fel a honlapjukra, netán készítsék is el magyar nyelvű honlapjukat, írjanak le egy adott cselekvéssort (hogy világos legyen, itt nem a technológia használata, hanem a technológia használatáról szóló magyar nyelvű beszámoló a feladat): hogyan szereznek információkat a világhálóról mondjuk Kertész Imrével kapcsolatban, hogyan szelektálják a kapott adatokat és így tovább.

Megpróbáltam utánanézni annak, hogy a forgalomban lévő oktatási anyagok tárgyalják-e, és milyen mélységben a technológiai kompetencia körébe tartozó nyelvi ismereteket. Vannak természetesen ilyen jellegű olvasmányrészletek és feladatok, ezek azonban vagy elrugaszkodnak a lehetséges élethelyzetekről, vagy csak látszólag technikai jellegűek. Érdekes viszont, hogy többnyire a felszólító mód tanításához kapcsolódnak. Az egyik könyvben a benzinkutassal olyan tevékenységeket végeztet el az egyik szereplő, amelyeket általában senki nem végeztet el, s ha mégis, leginkább saját maga. „Ellenőrizze a gumikat is”, mondja Miklós, mire a szolgálatkész benzinkutas azt válaszolja: „megnézhetem a hűtőt és a fékfolyadékot is”. Mármost a

hűtőt legfőljebb esztétikai szempontból lehet vizsgálni, ha pedig a fékfolyadékot valakinek a benzinkútnál kell ellenőriztetnie, annak már nemigen érdemes egy olyan nehéz nyelv tanulásába fognia, mint a magyar. A másik esetre példa: hogyan cseréljem ki a filmet a fényképezőgépben? Nyisd ki a hátlapját, vedd ki a régit, tedd be az újat. Az egyetlen szó talán a „hátlap”, amely szempontunkból hasznos, az összes többi inkább a szőke nős viccek világát idézi. Nem képzelhető el ugyanis – szerintem – olyan valós szituáció, amelyben valaki afelől érdeklődik, hogy hogyan használja az italautomatát, vagy hogyan telefonáljon.

Ugyanakkor a televíziózás vagy a közlekedés szókincese intenzívebben van jelen akár kezdőknek szánt nyelvkönyvekben is. A *Beszélsz magyarul?* című nem egészen egy éves, és a Pécsi Tudományegyetem által kiadott könyv például a nyolcadik, illetve tizenegyedik leckéjében használható szókincsent prezentál az említett témakörökben. Megjelennek itt olyan szavak és kifejezések, mint a *vágány*, a *pótjegy*, a *közvetlen vonat*, a *távirányító* vagy a *brazil sorozat*. Itt jegyzem meg a televízió apropóján, hogy egy felmérés szerint a brit nyugdíjasok negyven százaléka szívesebben mondana le a televíziózásról, mint az Internet-használatról: ez az adat (már amennyiben megfelel a valóságnak) épp arra utalhat, hogy nemigen fogjuk tudni sokáig megkerülni a modern kommunikációs technikákkal kapcsolatos szókincs tanítását (a tévénezési szokásokkal kapcsolatos szókincsent ugyanis már régóta tárgyalják a nyelvkönyvek: persze a kereskedelmi televíziók megjelenésével az is revízióra szorulna).

Korábban említettem, hogy ezzel együtt sem célszerű át-esni a ló túlsó oldalára. Ez történik egy – igaz, haladóknak szánt – nyelvkönyvben, amelyben többek között a következő kifejezéseket találjuk: *torziós inga*, *elektroncső*, *jelfogó*

(amit egyébként nálunk is, másutt is mindenki *relének* nevez), *nitrogén-dioxid*, *mocsárvilág*.

Példákból alighanem elég is ennyi. Tapasztalatom szerint a nyelvkönyvekre általánosságban véve az jellemző, hogy egy kicsit mindig az aktuális információk mögött kulognak. Nem is lehet ezt felelni nekik, már csak azért sem, mert egy nyelvkönyvet nem egy vagy két évig használnak, frissítésük már csak ezért is nehézkes és főképpen költséges. A sors persze furcsa fintoakat produkál néha: az egyik magyarnyelv-oktató CD-n a már forgalomba kerülése idején sem létező Esti Hírlapot olvassa valaki, s lám, napjainkban épp ennek a délutáni lapnak az újraélesztésére tett kísérletnek vagyunk szemtanúi, vagyis a CD e mozzanata akaratlanul is megint „friss”. (Megint csak zárójelben bátorodom megjegyezni: ezt oldaná meg egy interneten jelen lévő és jóformán költségek nélkül, folyamatosan frissíthető nyelvkönyv anyag.) Nem tartanám azonban lehetetlennek, hogy egy nagy ugrással kicsit megelőzzük saját árnyékunkat, és olyan nyelvkönyvet eszközt állítsunk elő, amelyben nemcsak a ma, de a holnap digitális világának kifejezési-cse is helyt kaphat.